

# DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTAMĂNĂ

Sub conducerea D-lui SILIU RĂDULESCU Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI  
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA  
15, STR. JULES MIHELET, 15

B. P. RĂDULESCU  
REDACTOR-ADMINISTRATOR  
1 Nov. 1893 — 17 Aug. 1931

**Alexandru C. Angelescu.** — *Nebunia ca motiv de divorț. Jurisprudența Română.* — *Inalta Curte de Casație și Justiție S. III.* — *Societăți de asigurare.* — *Apel.* — *Consemnarea sumei.* — (Soc. Asigurarea Românească cu Moise Taimboim).

*Inalta Curte de Casație și Justiție S. III.* — *Acțiunea disciplinară.* — *Acțiunea penală.* — *Independență.* (N. Cozman cu Regia autonomă C. F. R.).

*Curtea de Apel din București S. V.* — *Contencios administrativ.* — *Docent universitar.* — *Nerecunoașterea acestei calități de consiliul profesoral.* (Preotul M. Bulacu cu Facultatea de Teologie din București).

*Tribunalul Ilfov S. I civ. cor.* — *Partaj de ascendent.* (Tudora Bica cu Maria Toma Dumitru).

**Recenzie.** — *Cercetări privitoare la înființarea Curții de Casație în România de Andrei Rădulescu.*

## NEBUNIA CA MOTIV DE DIVORȚ

Ante-proiectul de Cod civil, tratând despre materia divorțului, enumeră printre cauzele acestuia și alienația. „In credința că o căsătorie este în prim rând o comunitate morală, s'a admis, cu țărmuririle menite să înlăture abuzul, desfacerea căsătoriei, dacă această comunitate de gândiri și simțiminte nu mai este cu puțință din pricina nebuniei fără leac a unuia dintre soți.”<sup>1)</sup>

Inovațiunea, astfel consacrată, este din cele mai importante: pe lângă divorțul-culpă, ce singur a existat în Codul nostru civil timp de peste 60 ani, apare o nouă formă de desfacere a căsătoriei. Ruptura căsătoriei, ca a oricărui contract, pare bazată pe ideea de forță majoră; ea nu mai constituie o sancțiune a culpei unuia dintre soți, dar e un remediu adus unor stări imposibile.

Această profundă transformare a legislației noastre merită cu atât mai mult să dea loc la discuții cu cât ea corespunde unor tendințe contrarii, — sigur afirmate în ante-proiectul Codului civil, — de a restrânge, prin limitările aduse cauzelor divorțului, abuzurile existente în materia noastră; se știe într'adevăr că nu numai divorțul prin consimțământ mutual a fost suprimat, dar s'a căutat să se înlocuiască formula atât de largă a art. 212 al Codului civil, referitoare la injurii grave, printr'o formulă nouă (art. 221) care

1) *Ante-proiectul Codului Civil.* Consiliul Legislativ, vol. I, 1932., p. CXXXL.

să permită judecătorului să respingă numărul mare de cereri în despărțire.

Or, adăugirea la cauzele existente a alienației mintale pare să deschidă drumuri noi arbitrariului și abuzului; faptul 'neburniei prezintă prin complexitatea sa, prin numărul mare de stări ce despart omul normal de nebun, una din dificultățile cele mai mari ale vieții juridice. Care din aceste stări va fi suficiență pentru a da loc la divorț și cine va fi chemat s'o determine? Pe de altă parte, concepția ce stă la baza acestei cauze de divorț, nevoia apărării generației de mâine, cere să se extindă desfacerea căsătoriei și la alte cauze determinate, la toate hoalele prezentând un caracter ereditar și contagios.

Nevoia stabilității familiei a făcut din materia divorțului o materie întotdeauna actuală; <sup>1)</sup> astfel a fost cazul în 1804 și aceeași este situația astăzi: tendința de a lărgi cât mai mult cauzele divorțului este țărmută de teama dezorganizării familiei. <sup>2)</sup>

Nu ne propunem să examinăm în cadrul acestui studiu lupta care a durat timp de secole între aceste două tendințe; vom spune numai aci că, dacă trebuiesc împiedecate abuzurile, totuși divorțul admis atunci când este necesar facilitează căsătoria și întărește familia. Legiuitorul, prin măsurile ce consacră, trebuie

1) Aceasta se explică prin caracterul divorțului, care nu este atât o chestiune politică sau religioasă, cât o „chestiune socială”. V. *Joseph Riçol.*, *Les crises de la famille. Le divorce.* (Travaux de la conference d'agregation de droit privé publiques sous le titre de: „La vie juridique des Français”. 1907-1908) Paris 1909, p. 633.

2) Ca să pricepem mai bine cât de importantă este această chestiune pentru opinia publică, e destul să amintim că, față de numeroasele proiecte de legi (din 1878, 1880, 1892) chemate să introducă legislația divorțului în Italia, se constituie în 1893 „Societatea Apărătorilor Familiei”, care în urma a numeroase întruniri în principalele orase, ajunse să obțină peste un milion de iscălituri în contra acestor proiecte. În ceiace privește Brazilia., *Clovis Bevilacqua.*, Preface au Code Civil des Etats-Unis du Bresil., Paris . . MDCCCXXVIII., p. XXXVI-XXXVII; în ceiace privește Franța., *Albert Tissier.*, Rapport sur la question de l'extension des causes du divorce., Bull. soc. et. leg. 1906., p. 122; *Paul Nourrisson.*, L'extention du divorce dans les classes populaire., Compte-rendu Ac. sc. mor. et pol. p., 1910/2, p. 353 et s.

să pună la adăpost generația de mâine; interesul social strâns legat de al copiilor, trece înaintea oricărui alt interes. Or, acesta cere admiterea nebuniei ca motiv de divorț.

Studiul acestei probleme ne va permite să examinăm în mod succesiv: I. Istoricul; II. Natura ei; III. Criticele la cari dă naștere și condițiile necesare de aplicare.

## I

Vechiul drept românesc a cunoscut divorțul sub o formă foarte largă. Pravila lui Matei Basarab consacra materiei noastre o mulțime de dispozițiuni; pierderea rațiunii, fie a bărbatului, fie a soției, ducea a desfacerea căsătoriei (glava 183,234). Ceiace pare că explică această cauză de divorț este teama actelor de violență pe care unul dintre soți putea să le exercite asupra celuilalt (v. glava 183).

Se înțelege însă că într'o epocă unde sub influența Bisericii, care reglementa materia căsătoriei, principiul dominant era acel al indisolubilității, legiuitorul să fi căutat, prin limitările aduse, să țârmurească această cauză de divorț. El condiționează admiterea disoluției căsătoriei la faptul că nebunia soției sau a soțului a durat un termen de 3 sau 5 ani.

Numai pentru cazul în care nebunia avea o cauză anterioară căsătoriei, ea ducea la desfacerea imediată a legăturilor matrimoniale, fără nevoia existenței vre-unui termen oarecare.

Această ultimă dispoziție se întâlnește și astăzi în legislația modernă; ea apare mai ales sub forma nulității pentru eroare purtând asupra calităților esențiale ale celuilalt soț; aplicată la materia divorțului, ea este cu mult mai rațională decât prima, care stabilea nevoia existenței unui termen.

Consacrând nebunia ca motiv de divorț, pravila lui Matei Basarab a urmat dreptul bizantin din secolul al IX-lea; știm într'adevăr că o novelă a împăratului Leon al VI-lea (const. 111—112) adaugă la celelalte cauze, indicate de predecesorii săi, nebunia soțului sau a soției. După ce amintește existența preceptului divin că „nu se poate despărți ceiace Dumnezeu a unit“, novela constată: „a aplica aci acest precept este a ne depărta de intenția divină...; căci atunci când soția nebună nu mai are nici voce umană... cine ar putea să nu desfacă o uniune atât de oribilă“<sup>1)</sup>.

Interesul soților era dar invocat atât în novela împăratului Leon cât și în pravila lui Matei Basarab, pentru a legitima această nouă cauză de divorț; fie că era anterioară sau posterioară căsătoriei, alienația ducea la desfacerea legăturilor matrimoniale.

Era la fel pentru dreptul acordat soției de a divorța când bărbatul „umba pururea tot beat“<sup>2)</sup>; patima beției prin stările ce le provoacă, prin consecințele ei, impunea o sancțiune similară cu aceea a nebuniei.

1) Această novelă a împăratului Leon al VI-lea este din 886; ea stabilește deja nevoia unui termen de nebunie de 3 sau 5 ani, după cum este vorba de femeie sau bărbat.

2) glava 183.

Superioritatea unor astfel de dispoziții este nelindolnică; nu se poate spune în întregime același lucru când este vorba de epilepsie. Glava 234 face aci o distincție, după cum aceasta este anterioară sau posterioară căsătoriei; dacă boala era existentă în momentul căsătoriei, divorțul putea să intervină; dacă din contră apărea după încheierea ei, nici unul dintre soți n'avea „nici voce, nici putere“ să se despartă „până întru toată viața lui“<sup>1)</sup>. Dinstincție nelogică care se explică desigur prin lipsa suficientă de dezvoltare a spiritului juridic din acea epocă.<sup>2)</sup> Privit însă în ansamblul său, sistemul pravilei lui Matei Basarab este, cu mult superior Codului civil din 1865, care n'a consacrat nici una din aceste cauze de divorț.

Acest sistem a fost urmat, cel puțin în parte, de către Manualul lui Andronache Donici<sup>3)</sup>, și de către Codul civil al lui Calimach<sup>4)</sup>, legislații cari cunosc pierderea rațiunii și patima beției ca motive de divorț.

Codificarea lui Andronache Donici prezintă oarecare superioritate asupra pravilei lui Matei Basarab și legiurii lui Calimach, prin aceea că ea nu face nici o distincție, când este vorba de divorț pentru cauză de nebunie, între soț și soție, din punct de vedere al termenului; ea menține totuși nevoia acestui termen.

Așa dar, legislațiile noastre vechi au consacrat timp de secole nebunia și beția ca motive de despărțenie; divorțul nu apare în ele ca sancțiunea unei culpe, dar ca un mijloc sigur de a eși dint'o situație imposibilă.

O concepție atât de largă n'a dat totuși loc la abuzuri în materia noastră; influența divorțului nu s'a întins decât târziu la sate. În aceste medii patriarhale, căsătoria legătură indisolubilă se menține în zicalele populare<sup>5)</sup>; obiceiul pământului a fost potrivnic divorțului. Mai târziu numai, sub influența vieții dela oraș, s'a ajuns la concepția contrară. Această tendință nouă, care se afirmă câte odată în proverbe<sup>6)</sup>, n'a făcut să dispară în întregime concepția primă; oricare a fost starea de decădere ce părăsă se manifeste în secolul al XIX în toate clasele sociale<sup>7)</sup>, divorțul nu s'a impus în întregime, căci el

1) V. I. Bujoreanu. Colecțiune de legiurile României vechi și noi., vol. III., București, 1885., p. 225.

2) Întâlnim o dispoziție similară în *Pravila Bisericească din 1851.*, V. D. Alexandrescu Explicațiunea teoretică și practică a Dreptului civil român, t. II, p. 55, nota I.

3) Cap. 30 15.

4) *Codicele civil al Moldovei din 1817*, art. 145.

5) Să amintim numai de proverbul ardelenesc atât de cunoscut și în vechiul regat: „măritatu-i lucru mare, nimic nu-l poate strica, nici popă dar nici birău, numai singur Dumnezeu.“

6) V. I. Peref., *Istoria dreptului român*, vol. II, pag. 48.

7) „Nemorăritatea se introdusese tot mai mare în societate. Sub înrăurirea fatală a ocupațiunei rusești, legăturile familiei erau pe zi ce trecea tot mai relaxate. Ion Ghica ne spune că însuși Domnitorul nu prea ținea seamă de cinstea căsătoriei. Deși însurat, lui îi plăceau femeile tot așa de mult ca și fiului său...“. De aceea, „dacă protopopii nu mai puteau ștrefui pe femei, ca pedeapsă după păcătuire, Ioan Caragea credea util—spre moralizarea familiei—să dea un decret prin care să regu-

a găsit în contra-i spiritul popular plin de batjocură față de cererile prea dese în divorț<sup>1)</sup> și plin de dojană în contra celor cari îl pronunțau prea ușor<sup>2)</sup>

Nebunia era dar considerată ca motiv de divorț în vechile noastre legiuri; ea n'a dat loc la abuzuri, nu atât din cauza limitărilor legale, cât mai ales din cauza mediului și moravurilor existente. Admisă în ultima fază a dreptului bizantin, ea a fost consacrată timp de secole în vechiul drept românesc.

Codul civil din 1865, rupând cu o întregă tradiție, nu admite divorțul decât ca sancțiune a unei greșeli; din acest punct de vedere Codul nostru civil a urmat pe legiuitorul Napoleonean.

Ideea de bază a legislației Napoleoneene e că divorțul nu trebuie admis decât în cazuri extreme și ca sancțiune a unei culpe. Obligația de sprijin și ajutor, existentă între soți, este, în caz de nebunie, mai necesară ca oricând.

Aflăm aci o reacțiune sigură în contra legilor revoluționare ce asimilau căsătoria cu un contract obișnuit, în care libertatea individuală nu putea să fie alienată în mod insolubil. Această concepție exista deja în epoca clasică a dreptului roman, unde facultatea de a divorța era considerată ca esența chiar a căsătoriei<sup>3)</sup>; ea a dus la desfacerea căsătoriei prin voința unuia dintre soți și la dreptul acordat fiecăruia de a repudia pe celălalt.

Faptul că această repudiere era făcută fără cauză, fără ca să existe măcar o culpă imputabilă unuia dintre soți<sup>4)</sup>, arată că desfacerea căsătoriei, pentru

leze pedeapsa pentru femeia sau bărbatul abătut dela datoriile conjugale. Nu atât pedepse personale, cât pierderi materiale din zestre, prevede noua dispozițiune contra femeilor măritate (25 Sept. 1815)<sup>4)</sup>, V. A. Urechă., Justiția sub Ion Caragea. — Academia Română., extras din Analele Academiei Române. — Seria II-a, t. XX., Memoriile secțiunii istorice. București 1898, p. 141—142; V. A. Urechă., Societatea sub I. G. Caragea. Academia Română, extras din Analele Academiei Române, Seria II-a t. XXIII. Memoriile secțiunii istorice. București 1901, p. 94 și urm.

1) V. Ion Pereț., op. cit., vol. II p. 48.

2) Găsim astfel sub titlu de „Memoar de stegari și cocordați“, o poezie adresată mitropolitului *Sofronie Miclescu* (scrisă pare-se de Neculae Istrati, șeful anti-unioniștilor din Moldova), în timpul căruia tribunalele biericești acordaseră câteva divorțuri cu prea multă ușurință

„Tu ești în Mitropolie  
„Cel întâi mitropolit  
„Iubitor de avuție  
„Și cu duh la despărțit.  
„Că la noi cine dorește  
„Soțul său de a lepăda  
„El dreptatea și-o găsește  
„Numai galbeni de-ți va da“.

V. Artur Corovei., Un mănuchi de documente cu privire la Unirea Principatelor, extras din „Junimea Literară“, Anul XV, Cernăuți 1926, pag. 14.

3) „Liberam matrimonia esse antiquitus placuit“. Alex., C., VIII 38, 2.; V. în ceea ce privește importanța acestei reguli în dreptul roman, *Edouard Cug*, Manuel des institutions juridiques des romains 2 e. ed. 1928, p. 178.

4) V. P. Fred. Girard., Manuel elementaire de droit romain. 6-e ed. 1918, p. 165; C. Stoicescu. Cours elementar de drept roman, 1923, p. 100-101; J. Declareuil, Rome et l'organisation du droit, 1924, p. 119-120; *Eduard Cug*, op. cit. p. 172.

caz de nebunie, putea să intervină în dreptul roman.

Teza contrară, susținută câte odată, invocându-se anumite texte ale dreptului roman clasic<sup>1)</sup> se explică printr'o greșită interpretare a lor; aceste texte și distincția pe care o consacră au fost interpolate mai târziu<sup>2)</sup> pentru a le pune de acord cu nouile tendințe de țărnire ale divorțului impuse sub influența crescândă a Bisericii. În legislația imperiului de jos, interesul copiilor impune anumite condiții mai stricte pentru dizolvarea căsătoriei decât pentru formarea ei; și dacă, în principiu, dreptul de repudiu continuă să fie acordat fiecăruia dintre soți, exercițiul său este limitat prin numeroasele restricțiuni și penalități stabilite. Astfel că dispariția lui în fapt este din ce în ce mai sigură.

De acolo nevoia de a lărgi cauzele speciale de divorț, adăugând în secolul al IX-lea și pe aceea de nebunie a unuia dintre soți.

Legislațiile barbare, în opoziție cu dreptul roman clasic, n'au cunoscut, nici măcar pentru soț, dreptul de repudiu fără cauză; organizația puternică a familiei era contrară ideii de „liberum patrimonium“<sup>3)</sup>. Cât privește cauzele legitime de repudiu, legea Burgundă (t. 34) s'a inspirat din codul Theodosian și dintr'o constituție a lui Constantin cari nu cunoșteau alienația ca motiv special de divorț.

Pe lângă legile barbare, avem formulele practice, strânse în formulare de o mare însemnătate juridică; printre ele, unul din cele mai importante este acela al lui Marculf<sup>4)</sup>; el ne indică existența în practica zilnică a divorțului prin consimțământ mutual și a celui pentru cauze determinate: acesta din urmă intervenea pentru adulter, incompatibilitate de caracter și pentru boale grave.

Cu influența crescândă a Bisericii, care una cu ideea de egalitate aceia de sprijin și ajutor între soți, legătura matrimonială devine din ce în ce mai puternică.

Dreptul canonic reglementează singur materia noastră cu începerea secolului al IX-lea<sup>5)</sup>; divorțul continuă totuși să subsiste până în secolul al XII-lea<sup>6)</sup> El dispăre atunci definitiv, fiind înlocuit cu separația de corp.

1) 7. cartea II-a, Pauli Sententiarum, t. XIX: „Neque furiosus neque furiosa matrimonium contrahere posunt, sed contractum matrimonium furore non toelitur“. V. și D. 7, Ulp. lib. 26 ad. Sabinum., cartea 24, t. 2; D. XXIV, 3, 22, 7.

2) *Edouard Cug*, op. cit. p. 173.

3) *Charles Lefebvre*, Histoire du droit matrimonial francais, 1906, p. 393; *J. Prlou*, Le divorce et la separation de corps en droit allemand, Paris, 1923, p. 16.

4) *Charles Lefebvre*, op. cit. p. 296 et. s.

5) În opoziție cu ceia ce se întâmpla la Roma, desfacerea căsătoriei în dreptul canonic are întotdeauna un caracter judiciar; Judecătorul este episcopul, în tribunalul său. Această regulă, admisă deja când era vorba de creștin, dela conciliul din *Adge* (a. 506, C. 25), a fost definitiv impusă în secolul al IX-lea. V. *Meyrial*, Histoire du droit privé. Cours professé à la Faculté de droit de Paris, 1925—1926, p. 180.

6) *Paul Viollet*, Histoire du droit civil francais 1893, p. 445.

Studiul dreptului canonic ne arată o separație de corp foarte asemănătoare cu divorțul propriu zis; pe lângă separația de masă, găsim separația „*quoad vinculum*”, care atrage însăși disoluția căsătoriei pe un timp determinat sau pentru întotdeauna. Termenul întrebunțat de dreptul canonic, pentru a indica această separație, apropia și mai mult cele două instituții.

Or, dacă examinăm cauzele de care se ținea seamă pentru a pronunța această separație, aflăm pe lângă adulter, erezie și alienația furioasă<sup>1)</sup>

Alienația propriu zisă trebuia totuși să dispară din legislația Bisericii catolice. Obligația de sprijin și ajutor între soți, împinsă la extrem, făcea ca părăsirea soțului bolnav să pară ceva scandalos, incompatibil cu preceptele religiei catolice.

Această soluție, unanim admisă după o decizie papală<sup>2)</sup>, a dat loc, timp de secole, la discuții puternice între biserica catolică și biserica protestantă.

Lucrările autorilor de drept protestant admit în mod constant, începând din 1525, alienația ca motiv de divorț;<sup>3)</sup> ele au inspirat atât Codul civil prusian din 1794, cât și Codul civil german.

În opoziție cu această tendință, care ținea cont de interesul soțului sănătos și de acel al copiilor ce puteau să se nască din căsătorie, dreptul canonic, care singur reglementa separația de corp în Franța, înlătură în principiu orice boală contagioasă și ereditară din materia separației de corp.

Renașterea studiilor de drept roman n'a adus o concepție diferită<sup>4)</sup>; mai târziu, autori din secolul al XVIII-lea, cari au avut o influență covârșitoare asupra Codului civil.<sup>5)</sup> declară încă: „nici epilepsia, oricât de violente ar fi crizele ei, nici oricare altă boală a soților, oricât de contagioasă ar fi, nu poate fi o cauză de separație”; fiecare soț este obligat să continue să locuiască cu celălalt. Această regulă, bazată atât pe deciziile Bisericii, cât și pe o greșită interpretare a unor texte ale dreptului roman clasic, avea o aplicare generală; ea se aplica și în caz de boală venerică a soțului; faptul chiar pentru soț să fi pierdură rațiunea nu era un motiv de separație. Soția putea numai, în acest caz, să urmărească interzicerea soțului sau închiderea lui pe cale judecătorească.

Din cele spuse rezultă că nebunia, considerată ca motiv de desfacere a căsătoriei, a existat în formulele practice ale vechiului drept francez; admisă la început de dreptul canonic, în cazuri excepționale,

ea dispărea apoi sub influența deciziilor papale și a greșitei interpretări a dreptului roman.

Separația de corp, admisă de dreptul canonic, putea să ducă câte odată la însăși ruperea legăturii matrimoniale; ea era atunci o stare excepțională care intervenea în cazuri cu totul rare<sup>1)</sup>. Divorțul era aproape necunoscut până în secolul al XVIII-lea: sub influența Enciclopediștilor și a numeroaselor critice contra indisolubilității căsătoriei, s'a pregătit adoptarea sistemului contrar:

Îi aparțin Revoluției franceze să consacre acest sistem; divorțul fu cerut pentru prima dată Adunării Naționale în 1790, de către Alsacieni, care, de religie protestantă, vedeau în divorț una din libertățile lor principale.

Înainte chiar de a fi consacrat în mod legal, divorțul s'a impus ca o stare de fapt: <sup>2)</sup> ceiace a facilitat acest lucru e însăși Constituția franceză din 3 Septembrie 1791, art. 7, care considera căsătoria „un contract civil”; căsătoria putea deci să se dizolve ca oricare alt contract.

Deși Constituția nu declara acest lucru în mod formal, totuși în momentul discuției din jurul legii dela 20 Septembrie 1792, care a consacrat divorțul, găsim emisă ideea inutilității legale a acestei dispoziții ce exista deja în fapt<sup>3)</sup>.

Legea din 1792 a admis dreptul la divorț ca rezultând din principiul libertății individuale; consimțământul, baza căsătoriei nu poate fi alienat. Este o reacțiune sigură în contra spiritului religiei catolice și a indisolubilității căsătoriei. Divorțul este admis în mod cât mai larg; și aceasta nu numai pentru incompatibilitate de caracter, sau prin consimțământ mutual, dar și pentru cazuri speciale, printre care și demența.

Această tendință de a vedea în căsătorie un contract ca oricare altul, împinsă la extrem prin decretul din 8 Nivôse și 4 Floreal anul II, a avut drept consecință, moravurile și împrejurările inerente ori-

1) Starea moravurilor este totuși din cele mai scăzute; „căsătoria pierduse sub Ludovic al XV-lea mult din demnitatea sa: atât din punct de vedere al ușurinței cu care se contracta cât și din cauza uitării datoriei dintre soți... Credința conjugală era lucru aproape necunoscut” *Michel Prevost*, *Le divorce pendant la revolution. — Questions historiques*, p. 6; *Lucien Michon*, *la famille et la mariage au temps de la revolution. Le maintien et La defence de la famille par le droit*, 1929, p. 59 et s... Se vede dar că starea moravurilor sociale și moralitatea în familie nu este numai în funcție de facilitatea obținerii divorțului: aceasta rezultă de altfel și din experiența zilelor noastre. Se știe cât de strictă este legislația engleză în materie de divorț; cu toate acestea un bun cunoscător al societății englezești ne spune: „această societate este mult masticată, mai superficială ca ori unde. Ea este în stare continuă de vagabondaj”. *Raymond Recouly*, *L'Angleterre est-elle en decadence?* Paris 1931, p. 118 et s.

2) „Fără a aștepta măcar ca divorțul să fie autorizat de o lege, practica începu să se servească de el”. *Michel Prevost*, op. cit. p. 12-13.

3) *Michel Prevost*, op. cit. p. 15

1) *J. Tissot*, *Le mariage, la séparation et la divorce*, 1868 p. 110.

2) Este vorba de decizia papală a lui Alexandru al III-lea, din secolul al XII-lea, care se referă la lepra. V., în ceiace privește această decizie., *Oeuvres de Pothier*, par Bugnet, t. VI, 1861, p. 238

3) *Jean Priou*, op. cit... p. 59.

4) Aflăm totuși „în secolul al XVI-lea, în Franța, cu toate deciziile contrare ale canoniștilor, juriști și tribunale proclamând... că lepra era o justă cauză de disoluție a căsătoriei”. *Paul Viollet*, op. cit. p. 455.

5) Astfel este cazul lui *Pothier*, *V. Pothier*, op. cit. art. 541 et s.

cărei revoluții ajutând, o stare de desmăț și de distrugere a familiei din cele mai îngrijitoare <sup>1)</sup>.

Codul Napoleonean constituie o reacțiune în contra acestor stări; la concepția dreptului roman clasic, consacrată și de revoluția franceză, a liberii desfaceri a căsătoriei, el opune ideea căsătoriei indisolubile; divorțul, nu este admis decât pentru cazuri grave și ca sancțiune a unei culpe. Urmând întru aceasta teoria lui Pothier, din secolul al XVIII-lea, se înlătura alienația mintală dintre cazurile speciale admise.

Istoria ne arată desigur indisolubilitatea căsătoriei ca un câștig succesiv al societății; ea permite stabilitatea și deci întărirea familiei. A admite însă această indisolubilitate în mod absolut, a exclude dintre cauzele divorțului nebunia și celelalte boale grave, prezentând un caracter contagios, este a sacrifica nevoii de stabilitate interesul însuși al familiei de mâine.

Și dacă îi aparține legiuitorului să înlătore pe cât posibil abuzurile în materie de divorț, trebuie să recunoaștem că alienația n'a dat loc la astfel de abuzuri: e suficient într'adevăr să examinăm statisticile din timpul revoluției franceze, pentru a vedea că, în epoca cea mai prielnică divorțurilor, cererile în desfacere a căsătoriei bazate pe alienație sunt minime <sup>2)</sup>.

Insuficiența unui astfel de sistem apare cu atât mai mult astăzi cu cât sistemul contrar, existând timp de secole în Germania, n'a pricinuit niciodată prea mari dificultăți.

Se știe într'adevăr că sub influența Reformei, grație mai ales jurisprudenței sale, alienația mintală fu considerată în mod constant, cu începerea secolului al XVI-lea, ca un motiv de divorț. Cu toate discuțiile, urmate timp de secole între Biserica catolică și cea protestantă, această regulă constituia dreptul comun în Germania.

O întâlnim în proiectul lui Frederic cel Mare din 1749 <sup>3)</sup> și în Codul civil prusian din 1794 <sup>4)</sup>; acesta

1) V. Bonald (de), Œuvres. Du divorce considéré au XIX-e, siècle relativement à l'état domestique et à l'état publique de la société, 1858 p. 165; A. Naquet., Le divorce, Paris, 1877, p. 39 et s.; Gustave Aron, Les grandes réformes du droit révolutionnaire. Droit public et droit privé. Paris, 1910, p. 64; Michel Prevost., op. cit. p. 25 et s.; Henri Hayem., Polemiques de presse sur l'institution du divorce (a. IX-XI), 1910, p. 131.

V. în fine Lucien Michon., op. cit. care amintește descrierea atât de sugestivă a acestei epoci făcută de frații Goncourt: „Le mariage qu'est — ce donc? Un bail resilient de semaine en semaine, de nuit en nuit; qu'est-ce donc? Une contredanse. On divorce pour une absence de six mois; on divorce pour incompatibilité d'humeur; on divorce pour rien; on se marie pour divorcer; on se demarie pour se remarier, sans que l'homme ait la jalousie du passé, sans que la femme en ait la pudeur et il semble que le mariage de ce temps ait pris modèle sur les haras ou l'on procede par essai” (F. et J. de Goncourt., Histoire de la société française pendant le Directoire, 1899, chap. IV, p. 167 et s.), cité p. 79. note.

2) „Statisticile publicate referitor la aplicarea legii din 1792 ne arată că la Paris, în 1793 și 1794, din 6000 de divorțuri, n'au existat decât 12 divorțuri pentru cauză de nebunie., Albert Tissier., Question de l'élargissement du divorce, Bull. soc. et lég., 1906, séance du jeudi, 1 Mars 1906, p. 194. Este la fel în Elveția, unde deși alienația mintală era considerată, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ca un motiv general de desfacere a căsătoriei, cererile bazate pe acest motiv erau totuși foarte rare., V. H. Lefort., Etude comparative sur la législation actuelle en matière de divorce en Suisse, dans l'Empire d'Allemagne et en Autriche., Bull. soc. leg. comp., 1882, p. 135; pentru ceiace privește Germania V. Tissier., Op. cit. p. 194.

3) În partea I-a, C. II, t. III, art. 1-35, consacrată divorțului.

4) Allgemeines Landrecht prusian.

din urmă permite divorțul în caz de nebunie, posterioră căsătoriei (art. 698) după trecerea unui an de zile.

Interesul ce-l prezintă această cauză, atât pentru soțul sănătos, cât și pentru copiii ce s'ar naște din căsătorie, explică extinderea ei în tot timpul secolului al XIX-lea, la majoritatea legislațiilor germane <sup>1)</sup> și elvețiene <sup>2)</sup>.

Între cele două sisteme, legiuitorul român din 1865 a urmat și aici sistemul francez; el nesocotea astfel trecutul și nu ținea seamă de ultimele inovații introduse de dreptul comparat.

Defectele acestui sistem erau cu atât mai mari, cu cât, în dreptul nostru, soțul sănătos nu putea cere decât internarea nebunului; or, prin internare, el nu se punea întotdeauna la adăpost. Starea de nebunie prezintă într'adevăr atâtea faze, încât o însănătoșire nu este niciodată sigură; o internare putea să reintervină pentru cazul unei noi crize. Dar câte cheltueli și forme suplimentare! Dacă adăugăm că jurisprudența a interpretat în mod strict textele codului, că ea nu admite divorțul pentru nebunie decât în cazurile greu de stabilit în care boala s'ardatoră alcoolismului, adică unei culpe a celui alt soț, sau, deși ascunsă, ar fi existat în momentul căsătoriei, <sup>3)</sup> că injuriile nu constituiesc o cauză de divorț atunci când provin dela un alienat <sup>4)</sup> vom înțelege ușor inferioritatea unui astfel de sistem.

Această inferioritate apare cu atât mai mult într'o legislație unde insuficiența dispozițiilor referitoare la nulitatea căsătoriei pentru eroare și dol a fost de mult revelată <sup>5)</sup>

Tendința modernă, care se manifestă în ultimii ani, constă fie în a consacra alienația ca motiv de divorț în

1) Legea federală din 6 Februarie 1875, referitoare la starea persoanelor și la celebrarea căsătoriei, extinde, în art. 77. divorțul la întregul imperiu; divorțul fu astfel introdus în Bavaria, Württemberg, Saxa, Hanovra, țări în care se aplica până atunci dreptul canonic catolic. V. J. Priou., op. cit., p. 32.

2) Codificările cantonale asimilau chiar nebuniei cazurile de boală incurabilă, contagioasă și ereditară (Codurile Bernii, art. 114; Zürich art. 196; Argoviei, art. 194, etc.) sau de beție obișnuită (Zürich art. 193); se vede dar ușor cât de înaintată era o astfel de legislație. Nebunia a fost extinsă ca motiv de divorț în toată Elveția prin legea federală din 24 Decembrie 1874.

3) V. E. H. Perreau., Chronique législative de droit civil.— Modifications à la loi du divorce., Rev. crit. LVI, 1907 p. 176 et notes.

4) V. Albert Cheron., Chronique de la jurisprudence française en 1901, Rev. trim. dr. civ., 1901, p. 185; E. H. Perreau Examen doctrinal de la jurisprudence civile en matière de la demence, Rev. crit. leg. et juris. t. 52, 1903, P. 228; D. Alexandrescu. op. cit. t. 2, 1907 p. 17.—O astfel de soluție pare de acord cu sistemul nostru juridic, care nu admite nebunia ca motiv de divorț. Ea poate însă prezenta în practică o mare primejdie pentru soțul sănătos. Din acest punct de vedere sistemul englez este cu mult superior; deși nu admite divorțul decât pentru caz de adulter, totuși o boală gravă, capabilă prin caracterul său să ducă la acte de violență primejdioasă, cum e de ex. nebunia, este un motiv suficient de separație. V. Hubert Valleroux., Etude sur le divorce en Angleterre, Bull. soc. leg. comp., 1882, p. 157; Ernest Lehr., Elements de droit civil anglais. t. I. 1906, p. 67.—Regula consacrată de către jurisprudența română și franceză a fost admisă în unanimitate de către doctrină., V. C. Hamangiu., Codul civil adnotat, cu doctrina franceză și română și jurisprudența completă dela 1868—1927 vol. V. 1928, p. 315—316; C. Hamangiu., op. cit. vol. I, 1925, p. 259, no. 17.

5) M. Cantacuzino., Elementele dreptului civil, p. 698.

codificările nou apărute,—cum sunt de exemplu Codul german și elvețian,—fie în a permite judecătorului să anuleze căsătoria pentru eroare substanțială, ca în Codul civil brazilian<sup>1)</sup>; se cere atunci desfacerea căsătoriei pentru „necunoașterea anterioară căsătoriei a unui defect fizic iremediabil sau a unei boli grave, transmisibilă prin contagiune sau ereditate, de natură să pună în primejdie sănătatea celuilalt soț sau aceia a copiilor“<sup>2)</sup>).

Sănătatea copiilor, sănătatea celuilalt soț trebuie deci să preocupe în primul rând pe legiuitor; importanța socială a acestui interes a dus, chiar în Franța, la numeroase proiecte de legi<sup>3)</sup>, tinzând la admiterea nebuniei ca motiv de divorț.

Aceleași nevoi cer azi, ca în legislația unificată, a României Mari, să se prevadă, printre cauzele de divorț, atât alienația mintală, cât și celelalte boale contagioase; numai astfel se va relua firul tradiției țării noastre și se va ținea seamă de principiile noui consacrate de dreptul comparat.

(va urma)

**Alexandru C. Angelescu**

Laureat al Facultății de drept  
dela Paris  
Profesor agregat la Facultatea  
de Drept dela Oradea

## JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. III-a

Audiența dela 23 Mai 1933

Președinția D-lui D. Gh. Lupu, președinte

Soc. „Asigurarea Românească“ cu Moise Taimboim

ASIGURARE — CONTRACT DE. — APEL. — CONSEMNAREA SUMEI. — ART. 51 DIN NOUA LEGE A ASIGURĂRILOR DIN 7 IULIE 1930.

ASIGURAREA. — CONTRACT DE. — APEL. — DISPENSAREA DE CONDIȚIUNEA CONSEMNĂRII SUMEI. — ART. 51 DIN LEGEA ASIGURĂRILOR DELA 7 IULIE 1930 ȘI DISPOZIȚIUNILE LEGII MODIFICATE OARE DELA 11 APRILIE 1932.

<sup>1</sup> Dispoziția art. 51 din noua lege a asigurărilor din 7 Iulie 1930, care cere sub pedeapsă de nulitate, ca apelurile Societăților de Asigurare contra sentințelor Tribunalului să fie însoțite de recipisa constatatoare a consemnării sumei la care au fost obligate de prima instanță, fiind o dispozițiune cu caracter procedural, cu aplicațiune imediată din momentul promulgării legii, urmează că această dispoziție se va aplica și raporturilor juridice încheiate anterior acelei legi, dar cari au fost valorificate în justiție sub imperiul ei.

<sup>2</sup> Cu toate că legea modificatoare de la 12 Mai 1932, nu mai prevede condițiunea relativ la consemnarea sumei, dispensând astfel societățile de asigurare, atunci când fac apel, de a mai consemna suma la plata căreia au fost obligate de prima instanță, această lege fiind însă o lege modificatoare iar nu interpretativă, se va aplica numai față de apelurile introduse după punerea ei în

<sup>1</sup>) din 1 Ianuarie 1916.

<sup>2</sup>) Art. 219, III,

<sup>3</sup>) V. supra cătorva din aceste proiecte, P. Lerebours-Pigeonniere. Notes parlementaires., Rev. tr. dr. civ., 1902, p. 1968 et. s.

aplicare iar nu și față de cele introduse sub regimul și în condițiunile legii dela 7 Iulie 1930, de oarece actele de procedură sunt guvernate de normele de procedură în vigoare la data când instanța este sesizată.

No. 904. — Respins recursul făcut de Societatea Anonimă „Asigurarea Românească“ în contra deciziunii Curții de Apel, din București S. III-a cu No. 180 din 6 Iulie 1932 în proces cu Moise Faimboim.

Curtea deliberând,

Asupra recursului făcut de Firma „Asigurarea Românească“, Societate Anonimă, contra deciziunii Curții de Apel București, Secția III-a, No. 180 din 6 Iulie 1932, în proces cu Moise S. Faimboim;

Având în vedere că din deciziunea atacată cu recurs și actele dela dosar rezultă că intimatul Moise Faimboim a chemat în judecată pe societatea recurentă pentru plata sumei de 991.000 lei cap. și acces. drept despăgubire pentru daunele suferite din incendiul dela 27 Iulie 1930 și Tribunalul Ilfov, Secția I-a com. prin sentința No. 160 din 23 Ianuarie 1932, a admis acțiunea pentru suma de 309.280 lei; că în contra acestei sentințe ambele părți au făcut apel și intimatul ridicând în apărare finele de neprimire a neregularității introducerii apelului recurentei, bazat pe art. 51 din legea de asigurare dela 1930, Curtea de Apel prin deciziunea supusă recursului a admis incidentul și a anulat ca neregulat introdus apelul Societății;

Având în vedere că pentru a decide astfel, Curtea de Apel în baza art. 51, 96 și 107 din legea de asigurare dela 7 Iulie 1930, argumentează că dispoziția prevăzută în art. 51 potrivit căreia apelurile Societăților de asigurare contra hotărârilor condamnatore, sunt valabile numai dacă sunt însoțite de recipisele de consemnare ale sumelor la plata cărora au fost obligate de prima instanță, constituie o regulă de procedură și ca atare în lipsa unei dispoziții contrare, se aplică tuturor apelurilor introduse sub imperiul acestei dispoziții și întrucât recurenta nu a făcut dovada consemnării sumei, apelul este neregulat introdus;

Asupra motivului I de casare în cuprinsul următor:

„Violarea art. 51 al. 3, 97 al. 3 din legea pentru constituirea și funcționarea întreprinderilor private de asigurare și reglementarea contractului de asigurare. Violarea art. 1 cod. civil. Exces de putere și nemotivare.

„Pentru a ajunge la soluțiunea dată, Curtea de Apel motivează că art. 51 din noua lege a asigurărilor prevede anumite norme de procedură pentru rezolvarea proceselor născute din contractele de asigurare; că deși art. 97 din aceeași lege arată că anume dispozițiuni se aplică contractului de asigurare în ființă la data aplicării legii, dispozițiuni între care nu e cuprins și art. 51, totuși normele de procedură zice Curtea, având caracter retroactiv, ele se aplică și contractelor de asigurare în curs la data promulgării legii, fără a mai fi nevoie ca legiuitorul să o spună în mod expres.

„Judecând astfel Curtea de Apel violează dispozițiunile art. 51 și 97 din legea pentru constituirea și funcționarea întreprinderilor private de asigurare și numai într'un vădit exces de putere a putut să ajungă la soluția dată.

„In felul acesta Curtea contrar textelor categorice din lege (art. 51 și 97) ne-a creat o obligațiune

„care nu există în momentul în care asigurarea a luat naștere și nici cel puțin în acela în care această asigurare a devenit exigibilă.

„În adevăr, Curtea constată în fapt că polița de asigurare în chestiune era emisă cu mult înainte de promulgarea noii legi de asigurare, și ceea ce este mai mult încă, incendiul însuși avusese loc tot înainte de această lege. Odată stabilit acest fapt art. 51 numai putea fi aplicat în speță, căci art. 97 din lege enumără art. cărora legiuitorul a înțeles să le dea efect retroactiv.

„Raționamentul Curții potrivit căruia dispozițiunile art. 51 ar constitui norme de procedură, nu își are locul în speță, căci chiar dacă am admite că art. 51 cuprinde în adevăr norme de procedură și chiar dacă am mai admite că în general și în principiu legile cu caracter procedural având puncte comune cu cele de ordin public ar avea caracter retroactiv, totuși nici un text din lege și nici un principiu juridic sau legislativ nu împiedică pe legiuitor de a refuza efectul retroactiv unei dispozițiuni chiar de ordin procedural atunci când el crede că așa este în interesul unei bune judecăți să se legifereze.

„În speța noastră legiuitorul ținând seamă de faptul că atunci când s'a contractat asigurarea era în ființă procedura de drept comun, după care diferendele născute din contractul de asigurare, se judecă cu cele două grade de jurisdicție fără nici o diferență de toate celelalte procese de drept comun și fără nici un fel de obligație pentru Societate pentru toate aceste asigurări contractate înainte de promulgarea noii legi, el a înțeles să menție procedura care era în ființă în momentul asigurării. Altfel ar fi creat Societății de asigurare o situație destul de grea, situație pe care ele n'au putut s'o aibe în vedere la contractarea asigurării.

„Aci este locul să arătăm că nici pentru asigurările contractate posterior promulgării legii nu este cel puțin juridic obligația pentru societățile de asigurare de a depune suma la care a fost obligată de prima instanță căci aceasta echivalează mai în toate cazurile cu suprimarea dreptului de apel, căci prin această obligațiune a pus Societățile de asigurare în stare de inferioritate față de asigurat, călând principiul fundamental, că în fața Justiției părțile sunt egale.

„În ce privește aplicarea art. 51, excluderea caracterului său retroactiv rezultă în mod cert și neechivoc din interpretarea art. 97 din legea întreprinderilor de asigurare. Așa se explică că în art. 97 de sub Titlul VIII a dispozițiunilor finale și tranzitorii legiuitorul arată anume în mod limitativ care sunt textele chiar de ordin procedurală cărora înțelege să le acorde efecte retroactive, căci după ce în al. 3 al aceluiași art. pune principiul că Titlul VII (din care face parte și art. 51) se aplică tuturor contractelor de asigurare după publicarea legii, iar ca excepție la acest principiu, legiuitorul enumeră art. cărora le-a dat efect retroactiv. La aceste articole enumerate nu este cuprins și art. 51, deci el a rămas în principiu pus în al. 3 al art. 97, adică aplicabil numai contractelor posterioare legii.

„Față de această redacțiune de text, Curtea numai prin violarea art. 97 și nesocotirea principiilor formulate de art. 1 cod. civil și prin exces de putere a dat soluția atacată cu recursul de față.

„În ce privește considerentul Curții că soluția ce a dat ar rezulta și din art. 106 din legea asigurărilor, care prevede că orice dispozițiuni con-

„trării legii de asigurare sunt abrogate, acest considerent trebuie înălțat căci pe de o parte acest articol abrogă dispozițiunile contrarii din alte legi, regulamente, contrarii legii noi, iar nicidecum n'a abrogat și nu putea să abroge articole din însuși această lege.

„În al doilea rând Curtea era dator să motiveze care anume dispoziție este abrogată.

Având în vedere că prin motivul de casare astfel formulat recurenta se plânge că prin soluția dată, Curtea de Apel a violat art. 51 alin. 3, 97 alin. 3 din legea asigurărilor dela 1930, art. 1 cod. civil, a săvârșit un exces de putere și nemotivare, în desvoltarea căreia susține, că contractul de asigurare intervenit între părți luând ființă și asigurarea devenind exigibilă înainte de promulgarea legii dela 7 Iulie 1930, adică sub regimul procedurii civile, condițiunea consemnării sumei prevăzută de art. 51 din acea lege, în lipsa unei dispoziții formale se aplică numai la asigurările contractate posterior promulgării legii dela 1930, iar nu și la cele care au luat ființă înainte de punerea ei în aplicare; că legiuitorul din 1930 înțelegând a aplica și contractelor existente oarecare dispoziții din noua lege, a arătat prin art. 97 care sunt acele dispoziții ce vor fi aplicabile și nu a enumerat și dispoziția art. 51;

Considerând că dispoziția art. 51 din noua lege a asigurărilor din 7 Iulie 1930, care cere sub pedeapsă de nulitate ca apelurile Societăților de Asigurare contra sentințelor Tribunalului să fie însoțite de recipisa constatatoare a consemnării sumei la care au fost obligate de prima instanță, este necontestat o dispozițiune de procedură; că, aceasta fiind caracterul ei, este constant în drept, că ea își are aplicațiune imediată din momentul promulgării legii, în acest sens că ea se va aplica și raporturilor juridice încheiate anterior acelei legi, dar care au fost valorificate în justiție sub imperiul ei;

Considerând, că este evident, că legiuitorul poate deroga dela acest principiu stabilind în fiecare lege prin prin dispoziții transitorii alte norme și atunci când o face, judecătorul e dator a le aplica; că însă, în speță, în zadar se susține că legiuitorul nu a înțeles a aplica această dispoziție — deși de procedură — și proceselor intentate sub imperiul ei dar derivând din raporturi anterior încheiate și că aceasta ar reeși din dispozițiunile art. 97 din aceeași lege care enumerând articolele din noua lege care se aplică și raporturilor încheiate înainte de promulgarea ei, nu enumeră și art. 51; că, argumentul este fondat numai în aparență. În adevăr, legiuitorul noului contract de asigurare, voind ca o sumă de dispoziții de fond edictate de el pentru o mai bună ocrotire a dreptului celui asigurat, să se aplice și contractelor existente la promulgarea legii, a arătat în art. 97 care sunt anume acele dispozițiuni, căci altfel potrivit art. 1 cod. civil nici una din acele dispozițiuni nu se putea aplica vechilor contracte; că însă, este de remarcat, că toate articolele conținute în art. 97 conțin numai dispozițiuni de fond; că în ce privește dispozițiunile art. 51 — care precum s'a văzut este o dispoziție de procedură — legiuitorul nu spune nimic și în tăcere, urmează a se lăsa jocul liber al principiilor constante în drept, după care regula de procedură își are aplicațiune imediată;

Că în asemenea condițiuni și în speță fiind constant că apelul Societății recurente a fost introdus la 11 Aprilie 1932 adică sub imperiul legii dela 7 Iulie 1930, care prin art. 51 prevede pentru valabilitatea apelurilor Societăților de Asigurare, din a căror categorie face parte și recurenta, condițiunea

consemnării sumii la plata căreia au fost obligate de prima instanță și, Curtea de Apel prin soluția dată n'a violat și interpretat greșit nici un text de lege și fără a săvârși vreun exces de putere sau nemotivare, cu drept cuvânt a anulat ca neregulat introdus apelul recurentei societăți pe motiv că nu a făcut dovada consemnării sumei la plata căreia a fost obligată de prima instanță cu titlu de despăgubire;

Că dar, motivul I de casare este neîntemeiat;

Asupra motivului II de casare astfel formulat:

„Violarea art. unic din legea din 12 Maiu 1932 care a suprimat al. 3 al art. 51 din legea asigurărilor și exces de putere“.

„Pentru a ne respinge apelul, Curtea de Apel motivează că această lege din 12 Maiu 1932, s'a promulgat posterior introducerii apelului nostru, și că nu și-ar avea aplicațiunea în acest apel, ci numai în apelurile introduse posterior promulgării ei.

„Judecând astfel Curtea de Apel violează dispozițiile suscității legi și printr'un vădit exces de putere ajunge să se pue și într'o adevărată contradicțiune.

„In adevăr, Curtea prin decizia atacată cu recursul de față a stabilit în drept că art. 51 care ar conține norme de procedură are caracter retroactiv și deci el se aplică și contractelor încheiate înainte de această lege, ignorând art. 97 care prevede că art. 51 nu are a se aplica contractelor în curs la apariția legii.

„Când însă am cerut Curții să aplice aceleași principii de drept și față de legea din 12 Maiu 1932 care a suprimat obligația depunerii sumei cerută din al. ultim al art. 51, Curtea numai aplică același principiu, cu toate că această lege din 12 Martie 1932 are exact același caracter procedural ca și legea asigurărilor din 7 Iulie 1930 și aceasta cu atât mai mult cu cât nefiind nici un text din lege care să spue căror procese se aplică ea urmează soarta tuturor legilor procedurale adică cu efect retroactiv.

„In felul acesta Curtea decidând că legea din 12 Maiu a. c. fiind posterioară introducerii apelului nostru, nu-și are aplicațiunea în speță, pe lângă că se pune într'o vădită contradicție apoi violează și principiul elementar că toate legile de procedură au efect retroactiv dacă legiuitorul nu spune altfel“.

Având în vedere că prin acest motiv de casare bazat pe exces de putere, violarea, greșita interpretare a art. 51 din legea modificatoare dela 12 Maiu 1932 și a art. 1 cod. civil, recurenta pretinde că condițiunea consemnării sumei prevăzută în art. 51 din legea dela 1930 fiind suprimată prin legea dela Maiu 1932, Curtea de Apel rău i-a anulat apelul pentru neconsemnarea sumei, deoarece legea modificatoare are putere retroactivă și ca atare se aplică și la actele intervenite sub regimul vechei legi;

Considerând că este exact că legea modificatoare dela 12 Maiu 1932, nu mai prevede condițiunea relativ la consemnarea sumei, dispensând astfel Societățile de asigurare atunci când fac apel de a consemna suma la plata căreia au fost obligate de prima instanță;

Că însă legea modificatoare, fiind posterioară legii sub imperiul căreia s'a introdus apelul recurentei (11 Aprilie 1932) și neavând caracterul de lege interpretativă, ea nu poate avea aplicare decât dela data promulgării, actele de procedură fiind guvernate de normele de procedură în vigoare la data când instanța este sesizată și prin urmare cesțiunea valabilității unor asemenea acte nu poate fi xaminată decât sub raportul dispozițiilor de procedură existentă

în momentul și sub regimul cărora se îndeplinesc, iar nu în temeiul dispozițiilor puse în aplicare ulterior datei îndeplinirii lor;

Că în asemenea situațiune și întrucât legea dela 12 Maiu 1932, cum rezultă din însăși titulatura ei, este o lege modificatoare, iar nu interpretativă, ea nu guvernează decât actele cari se îndeplinesc după punerea ei în aplicare, iar nu și cele îndeplinite sub regimul și în condițiunile legii dela 7 Iulie 1930;

Că deci și motivul al doilea de casare, este neîntemeiat;

Considerând, că în ce privește motivul III de recurs prin care Societatea susține că, Curtea de Apel a violat art. 110 proc. civ., a săvârșit un exces de putere și o rea administrare a justiției prin faptul că deși a fost sesizată cu apel din partea ambilor părți, a judecat numai apelul Societății în loc să fi conexas ambele apeluri, nu poate fi luat în considerare, deoarece cesțiunea care formează obiectul acestui motiv de casare, nu a fost dedusă în judecata Curții de Apel și întrucât nu este de ordine publică, nu poate fi invocată direct în fața Inaltei Curți;

Că dar, toate motivele de casare sunt neîntemeiate și recursul urmează a fi respins;

Văzând și cererea de cheltueli de judecată și apreciind;

Pentru aceste motive respinge.

## INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. III-a

Audiența de la 3 Aprilie 1935

Președinția D-lui C. Crăciunescu, consilier

N. Cuzman cu Regia Autonomă C. F. R.

ACȚIUNEA DISCIPLINARĂ. — INDEPENDENȚA EI FAȚĂ DE ACȚIUNEA PENALĂ. — ART. 58 STATUTUL FUNCȚIONARILOR PUBLICI

Cu toate că în principiu acțiunea disciplinară este independentă de acțiunea publică, fiindcă obiectul și scopul acestor două acțiuni este cu totul diferit unul de altul, astfel că inexistența culpabilității penale nu implică totdeauna și lipsa responsabilității disciplinare, totuși atunci când instanțele penale au stabilit că nu există infracțiunea penală pusă în sarcina unui funcționar, instanța disciplinară nu mai poate să pedepsească pe același funcționar pentru infracțiunea constantă în penal ca neexistentă.

No. 633. — Respins recursul făcut de Niculae Cuzman contra deciziei Curții de Apel Timișoara S. I cu No. C. II 2035/13 din 19 Martie 1931 în proces cu Regia Autonomă a C. F. R.

Curtea deliberând,

Având în vedere că prin motivul de casare, recurentul susține că Curtea de Apel a comis un exces de putere și o violare a art. 28,33 și 34, alin 2 din legea pentru exploatarea căilor ferate din 13 August 1927, atunci când i a respins acțiunea sa în contencios făcută pentru a fi reintegrat în postul din care a fost destituit, deoarece pentru învinuirea ce-i s'a adus că ar fi comis fals în acte publice și că și-ar fi însușit



pe nedrept bani aparținând Administrației C. F. R., a fost achitat definitiv de Tribunalul Arad, așa că întrucât faptele ce i s'au imputat, nu au fost adevărate, Comisiunea de disciplină nu putea, pentru infracțiuni găsite ulterior de instanța penală ca inexistente, să-l destituie din post.

Considerând că, în principiu, acțiunea disciplinară este independentă de acțiunea publică, așa că achitarea în penal nu poate avea nici o înrăurire obligatorie asupra măsurilor disciplinare cari se pot lua contra unui funcționar, fiindcă obiectul și scopul celor două acțiuni este cu totul diferit unul de altul, iar inexistența culpabilității penale nu implică totdeauna și lipsa responsabilității disciplinare, pentru stabilirea și aprecierea căreia legea prevede alte organe și criteriu de judecată.

Considerând că, dacă o instanță penală a constatat ca neadevărate unele fapte și a stabilit ca inexistență o infracțiune pusă în sarcina unui funcționar, nu mai poate o instanță disciplinară să pedepsească pe același funcționar public, pe motivul că acele fapte sau infracțiuni constatate în penal ca inexistente, sunt totuși existente, însă, în speță, Curtea de Apel judecând ca instanță de fond a stabilit prin deciziunea dată că, Comisiunea de disciplină nu a destituit pe recurent pentru faptul de fals în acte publice, pentru care într'adevăr a fost achitat în penal, ci cu totul pentru alte fapte și anume pentru obiceiul pe care recurentul îl avea de a pretinde și încasa bacșișuri dela public și pentru sistemul ce-l adoptase de a și trafica funcțiunea și a contracta afaceri cu comisiioane în dauna serviciului pe care trebuia ca să-l îndeplinească.

Că, astfel fiind și întrucât dar Curtea de Apel în mod just a respins acțiunea recurentului și nu a comis un exces de putere și nici o violare a art. 28, 33 și 34 și a art. 30 din legea de exploatare a C.F.R., care cuprinde același principiu al independenței acțiunea penală, consacrată de art. 58 din legea statutului funcționarilor publici, motivul de casare este neîntemeiat și recursul urmează a fi respins.

În ceea ce privește cererea de a se trimite dosarul, la Secțiile-Unite pentru a se cerceta neconstituționalitatea art. 30 din legea pentru exploatarea C. F. R. ridicată în subsidiar de recurent.

Considerint că, întrucât principiul independenței acțiunii disciplinare fața de acțiunea penală nu este reglementat și înscris numai în textul art. 30 din legea de exploatare a C. F. R., ci și în art. 58 din legea statutului funcționarilor publici, cererea recurentului de a se trimite dosarul Secțiilor-Unite ale Curții de Casație este inoperantă în cauză, deoarece Curtea de Apel își bazează hotărîrea prin care a respins acțiunea recurentului, nu numai pe dispozițiile textului citat, ci și pe dispozițiunile art. 58 din legea statutului funcționarilor publici, iar recurentul nu a cerut ca să fie declarat ca neconstituțional și acest text, în privința căruia nici nu a formulat un motiv ordinar de casare.

Pentru aceste motive, respinge.

## CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI SECȚIA V-a

Audiența de la 18 Martie 1933

Președinția d-lui D. Cernescu, consilier

Preotul Dr. M. Bulacu cu Facultatea de Teologie din București

CONTENCIOS ADMINISTRATIV. -- DOCENT UNIVERSITAR. -- DREPTURILE PE CARE LE CONFERĂ ACEASTĂ CALITATE. -- ART. 73 DIN LEGEA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SECUNDAR ȘI SUPERIOR DELA 1912. -- ART. 29, 30, 31, 38, ȘI 39 DIN REGULAMENTUL DELA 1910 PENTRU NUMIREA DOCENȚILOR. -- ART. 83 DIN LEGEA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI UNIVERSITAR DELA 1932.

Faptul consiliului profesoral al unei facultăți de a nu recunoaște unui candidat, care solicită a ține conferințe, calitatea de docent, constituie un act administrativ de autoritate care să poată fi atacat pe calea unei acțiuni în contencios ?

Jurnal No. 1708. -- Divergență de opinii: D-nii consilieri D. Cernescu și Al. Liciu fiind de părere a se admite acțiunea iar d-l consilier S. Rădulescu de părere că acțiunea trebuie respinsă. 1)

S'au ascultat D-nii avocați Anibal Theodorescu și I. V. Gruia pentru reclamant și M. G. Rarinescu pentru Facultatea de Teologie.

### OPINIUNE

Subsemnații Consilieri D. Cernescu și A. Liciu, ne deosebim de părerea d-lui Consilier Siliu Rădulescu și opinăm pentru admiterea acțiunii în contencios intentată de Preotul Dr. M. Bulacu prin care cere anularea deciziunii Consiliului Profesoral al Facultății de Teologie din București, dela 5 Octombrie 1932, prin care „nu se recunoaște calitatea de docent“ al reclamantului.

Având în vedere actele dela dosar, susținerile și concluziile orale și scrise ale părților.

Considerând că din toate acestea rezultă că în fapt lucrurile se prezintă astfel: în luna Iunie 1929 s'a ținut la Facultatea de Teologie din București un examen de agregatie la catedra de Omiletică și Catehetică, în urma căreia Comisia examinatoare a recomandat ca agregat pe Preotul Gr. Cristescu și a opinat în același timp ca al doilea candidat ce trecuse satisfăcător acest examen să fie numit docent. Senatul universitar convocat tot în cursul lunii Iunie 1929, opinează pentru numirea Preotului Cristescu, dar nu ia nici o hotărîre în ceea ce privește docența reclamantului Preotul Bulacu. În Martie 1930, reclamantul se adresează către Decanatul Facultății reînvoind solicitarea sa — și fiindcă Decanatul nu ia nici o hotărîre se îndreaptă la Ministerul de Instrucție, care încuviințează numirea sa ca docent în Iunie 1930, statuând că Ministerul și nu Senatul Universitar are căderea să facă astfel de numiri. Fiindcă docența nu conferă decât un drept virtual care avea nevoie de o realizare practică prin însărcinarea cu predarea unui curs, reclamantul se adresează în Octombrie 1930, din nou Decanatului cerând suplinirea unei conferințe de științe biblice. Întâmpină același rezultat, consiliul profesoral opinând în Octombrie 1930, că nu se simte nevoia de docența sa.

Reclamantul revine în Noembrie 1931, cerând întâiu Decanatului să i se încuviințeze docența de data aceasta de teologie practică și arătând în același timp

1) Publicăm numai opiniile astfel cum au fost motivate asupra chestiunii rămasă în divergență, întrucât părțile nu au mai stăruit în judecarea ei, iar speța — credeam noi — prezintă interes.

că dacă nu i se dă o întrebuintare, examenul de docență ținut în 1929, amenință să se perime. Consiliul profesoral decide în Decembrie 1931 să se întreprindă Ministerul asupra valorificării examenului de docență al reclamantului, iar Ministerul, după ce constată prealabil a doua oară, Senatul Universitar aprobă hotărîrea acestuia și-l confirmă ca docent din nou pe reclamant. Titlul său de docent fusese deci conferit de comisia examinatoare din 1929, confirmat de Minister în 1930, confirmat de Senatul Universitar în Aprilie 1932 și reconfirmat a doua oară de Minister. Totuși când în urma acestor reiterate consacrări a dreptului său se adresează din nou Decanului Facultății în Septembrie 1932 pentru a i se încredința un curs de o natură apropiată cu acela pentru care fusese abilitat docent, se găsește în fața deciziei Consiliului Profesoral din 5 Octombrie 1932, care nu numai că nu-i încredințează cursul cerut, dar și contestă calitatea de docent ceea ce nu putea însemna decât anularea acestei calități, ce trecuse prin filiera tuturor consacrărilor enumerate. Se îndreaptă atunci printr'o acțiune în contencios administrativ, cerând, după declarațiile și explicările date nu atribuirea unui curs pentru care Facultatea avea alegerea de a-l acorda sau nu, ci anularea deciziei abuzive a Consiliului Profesoral din 5 Octombrie 1932.

Considerând că o chestiune care urmează dela început a fi lămurită e aceea de a ști dacă anularea titlului de docent constituie un act de autoritate și dacă această anulare vătămă un drept.

Că desigur că dat fiind că diplomele și titlurile se decern de către Facultate, organul fundamental al fiecărei Facultăți, Consiliul Profesoral, el luând măsura de acordare sau de anulare a titlului, săvârșește un act de autoritate care dacă e injust, poate conduce la acțiunea în contencios.

Că această măsură îndreptățește acțiunea în contencios deoarece titlul de docent atribuind anumite drepturi — ca acel de a face parte din Corpul Profesoral al Universității (art. 72 legea din 1912) de a face cursuri (art. 73 din legea din 1912), de a ocupa postul de conferențiar și șef de lucrări salariați (art. 44 din același regulament), de a suplini pe profesori (art. 46 din același regulament), și menținând aceste drepturi pentru docenții dinaintea legii noi din 1932 (art. 83 al. 9 din legea din 1932) — o anulare intempestivă a titlului de docent, produce o vătămare importantă și atinge grav un drept câștigat.

Că nu e locul de a spune că nu e admisibilă acțiunea, deoarece Consiliul profesoral nu era ținut să-i acorde neapărat facerea unui curs — și aceasta pentru considerația că cererea de a-i atribui un curs deși adresată Facultății de Teologie nu constituie un capăt de cerere a prezentei acțiuni — ea fiind limitată numai la măsura de a i se anula titlul de docent. Că sub acest aspect, cererea e întemeiată, deoarece reticențele Facultății că nu îi s'a anulat acest titlu e un mijloc sinuos de apărare, față de dispoziția precisă și categorică a Consiliului Profesoral, care hotărăște că „Părintele Bulacu nu e docent“ față de motivarea măsurii acesteia pe temeiul că nu are avizul acestui Consiliu și față de adresa trimisă reclamantului în acest sens în care Consiliul arată în termeni expresi că „nu-i poate recunoaște docența“.

Considerând că Facultatea de Teologie, folosindu-se în urmă de o apărare mai precisă, începe a sprijini măsura luată pe considerentul ce urmează:

1. Că nu e locul a aplica regulamentul din 1910 în temeiul căruia reclamantul a obținut docența pe considerația că textul acesta e abrogat.

Că în ceea ce privește organizarea docenței în a-

devăr regulamentul din 1910 prevede că titlul de docent se dobândește printr'un examen fie cerut de candidat (art. 2) fie hotărît de Minister sau Consiliul Profesoral (art. 6), fie acordat cu ocazia ținării unui examen de agregatie când primul reușit dintre candidați e abilitat ca agregat, iar ceilalți, ce trec mulțumitor examenul, se abilitază ca docenți (art. 69) cum s'a și întâmplat în speță.

Că dacă ulterior acestui regulament a intervenit legea veche a învățământului superior din 1912 modificată până în 1927 — această lege nu a modificat dispozițiile regulamentului decât în părțile ce o contraziceau și care nu sunt acele menționate, deoarece de nicăeri nu se vede în legea din 1912 vreo măsură sau dispoziție opusă aceluia din art. 69 al regulamentului.

Că nici măcar pe cale de deducție nu se poate face aceasta, deoarece art. 72 al. II care prevede limitarea de Consiliul Profesoral al numărului docenților nu echivalează cu răpirea unui drept unui titlu obținut printr'un concurs legal, acordat de o comisiune examinatoare legal constituită.

Că nici art. 73 nu poate fi întrebuintat deoarece niciodată obiectul prezentei acțiuni nu e atribuirea unui curs de care se ocupă textul indicat, ci de ridicarea titlului însăși de docent.

Că afară de aceasta, dat fiindcă pe lângă comisia examinatoare, Minister și Senat Universitar, însăși Consiliul Profesoral a înțeles în ședința din 19 Decembrie 1931 să se refere la decizia ce se lua de Minister, înseamnă că nu a înțeles să reducă docența Părintelui Bulacu conform art. 72 al. II, ci să lase chestiunea la arbitrajul Ministerului, care am văzut în ce fel s'a pronunțat.

Că apoi decizia dată de Inalta Curte în sensul menținerii aplicării regulamentului din 1910 chiar ulterior legii din 1912 (Secția III-a 1915) și precedentele relatate de reclamant (la Facultatea de Litere din Cluj) consfințesc acest mod de a vedea.

2. Că chiar dacă am admite că ar fi loc la aplicarea legii din 1912 sub imperiul căreia s'a născut în 1929 dreptul reclamantului, încă trebuie reamintit că art. 72 și 73 nu au dispoziții protivnice, dat că această lege menține instituția docenței, că Senatul Universitar de care vorbește de art. 73 și-a dat părerea pentru validarea docenței Părintelui Bulacu și că numirea sa, consfințită de Minister în două rânduri, e în perfectă concordanță și cu art. 74 al aceleiași legi.

3. Că mai mult chiar de am admite că e locul la aplicarea legii noi din 1932, încă textul art. 83 al. 9 ce respectă drepturile acestor docenți recunoaște titlul și deci legitimitatea acțiunii reclamantului.

Că deci numai prin abuz și nesocotirea drepturilor acestuia, Consiliul Profesoral a putut să-i anuleze titlul de docent, din care cauză acțiunea în contencios sub acest raport limitat e întru totul justificată și cată deci a fi admisă.

Pentru aceste motive redactate de d-l Consilier Al. Liciu, suntem pentru admiterea ei și anularea deciziei Consiliului Profesoral din 5 Octombrie 1932.

Semnați: *D. Cernescu, Al. Liciu*

## OPINIE

Subsemnatul S. Rădulescu, Consilier al Curții, sunt de părere ca să se respingă acțiunea făcută de Preotul Mihail Bulacu pentru următoarele considerațiuni:

Preotul Mihail Bulacu, intentă acțiune în contencios administrativ împotriva Facultății de Teologie din București pentru ca Curtea să anuleze deciziunea

Consiliului Profesor al acestei Facultăți, luată în ședința dela 5 Octombrie 1932, prin care i se contestă titlul de docent și în consecință să-l restabilească în drepturile legale.

Acest proces-verbal referitor la Preotul Mihail Bulacu care cu petițiunea înregistrată la No. 1201/932 solicită în calitate de docent al Facultății încuviințarea de a ține cursuri, are următorul cuprins:

„Consiliul hotărăște că Părintele Mihail Bulacu nu este docent, întrucât numirea sa s'a făcut fără avizul Consiliului Profesor al Facultății. Consiliul își menține părerea că pentru moment nu este necesar o docență la teologia practică“.

Din care rezultă că în prima parte Consiliul Profesoral tăgăduște calitatea de docent a Preotului reclamant, iar în a doua parte că Consiliul nu găsește necesară ținerea de cursuri solicitată de Preotul Mihail Bulacu.

În ce privește refuzul Consiliului Profesoral de a încuviința Preotului reclamant ținerea cursurilor la Facultatea de Teologie, nu poate exista acțiune în contencios administrativ, deoarece prin respingerea cererii Preotului Bulacu de a i se îngădui ținerea unui curs, Consiliul Profesoral nu a făcut altceva decât să uzeze de o prerogativă acordată de lege și absolut necenzurabilă.

Aceasta rezultă din cuprinsul art. 73 din legea învățământului Secundar și Superior dela 1912, în care se arată că: „cursurile făcute de docenți sunt libere și gratuite“ și că aceste cursuri nu se pot deschide decât cu învoirea Senatului Universitar după propunerea motivată a Consiliului Facultății respective.

Aceiași idee rezultă și din cuprinsul disp. art. 29, 30, 31, 38 și 39 din regulamentul dela 1910 pentru numirea docenților, iar legea pentru organizarea învățământului universitar din 1932 desființând docența însă menținând pe „actualii docenți“, cuprinde în art. 83 o dispoziție analogă, când arată că ei vor putea fi numiți de Consiliul Facultății și Senatul Universitar conferențieri provizorii, cu singurul privilegiu al scutirii de concursul de conferențiar.

Deci acțiunea în contencios administrativ nu poate să existe împotriva actului prin care Consiliul Profesor al Facultății de Teologie conchide că nu era locul a se numi docent.

Dealtfel reclamantul nu insistă asupra acestei chestiuni, d-sa arătând că ceea ce face obiectul principal al cererii sale, este faptul că Consiliul Profesor al Facultății de Teologie prin procesul-verbal atacat prin acțiunea de fafă, nu-i recunoaște calitatea de docent.

Nici împotriva acelu act al Consiliului Profesor al Facultății de Teologie, reclamantul nu poate avea acțiune în contencios administrativ.

Intr'adevăr legea contenciosului administrativ deschide celui vătămât calea unei acțiuni în justiție, pentru recunoașterea dreptului său, atunci când vătămarea este produsă de un act administrativ de autoritate făcut cu călcarea legilor sau a regulamentelor, ori de refuzul autorității administrative, de a-i rezolva cererea privitoare la un drept al său.

O simplă hotărâre a autorității administrative, cum în speță hotărârea Consiliului Profesoral, că reclamantul nu are calitatea de docent, chiar dacă este nejustificată, atâta timp cât rămâne în pur principiu și nu provoacă nici un act de autoritate și nici nu determină un refuz de a satisface dreptul reclamat nu poate îndritui acțiunea în contencios administrativ.

Ori din moment ce după cum s'a arătat mai sus calitatea de docent pe care o invoacă reclamantul

nu-i conferă și dreptul de a cere ca Facultatea de Teologie să fie obligată a-i încuviința ținerea de cursuri, simplul fapt că consiliul profesoral îi tăgăduște calitatea de docent, fără ca această tăgadă să se traducă printr'un act de autoritate sau refuz, care să valăme un drept al reclamantului, nu poate face să se nască acțiunea în contencios administrativ.

Numai atunci tăgăduirea calității de docent ar putea face obiectul discuțiunii în instanța de contencios administrativ, când ea ar fi servit de motiv actului de autoritate al autorității administrative sau refuzului său de a satisface cererea reclamantului, or în speță nu pe această considerațiune i se refuză reclamantului încuviințarea cererii de a ține cursuri, ci pe considerațiunea că o asemenea încuviințare nu este necesară, care prin lege fiind lăsată la suverana apreciere a consiliului profesoral al Facultății nu poate fi cenzurată de Curte în instanța de contencios.

Că deci în speță neputându-se invoca împotriva Facultății de Teologie nici un fapt concret care să constituie un act abuziv de autoritate, în sensul art. 1 din legea contenciosului administrativ, Curtea nu poate primi acțiunea reclamantului în sensul de a da o hotărâre de principiu, care să oblige Facultatea ca tot principial să recunoască calitatea de docent a reclamantului.

Semnat: S. Rădulescu

## TRIBUNALUL ILFOV S. I CIV. COR.

Audiența din 22 Februarie 1935

Președenția d lui Hariton Udrea, judecător.

Tudora Bica cu Maria Toma Dumitru ș. a.

PARTAJ DE ASCENDENT. COMOȘTENITOR OMIS, CARE RENUNȚĂ LA SUCCESIUNE. PARTAJ VALABIL.

PARTAJ SUB FORMĂ TESTAMENTARĂ. -- INSTRĂINAREA DE BUNURILE DIN LOTUL UNUI COMOȘTENITOR. -- CÂND ÎȘI PIERDE PARTAJUL VALABILITATEA ?

LOTURI INEGALE ÎN PARTAJUL DE ASCENDENT. -- VALABILITATEA PARTAJULUI.

1) Este valabil partajul de ascendent, când un moștenitor omis dela partaj a renunțat la succesiune, fiindcă prin renunțare eleste considerat că nu mai este moștenitor.

2) Partajul de ascendent sub formă testamentară, nu își pierde valabilitatea, când autorul a înstrăinat din bunurile unui comoștenitor, însă în lotul acestuia au mai rămas bunuri. Acelaș lucru se întâmplă când în partajul testamentar ascendentul face donațiuni moștenitorului, din lotul cuvenit acestuia. Numai când înstrăinarea cu titlu oneros s'a purtat asupra tuturor bunurilor din lotul comoștenitorului, partajul nu mai este valabil, fiindcă prin această înstrăinare, comoștenitorul este îndepărtat dela succesiune.

3) Partajul de ascendent se poate face în loturi inegale, și în cazul formei de donațiune partajul nu trebuie să arate că s'a făcut cu dispensa de raport, fiindcă prin însăși inegalitatea loturilor, autorul și-a arătat intenția de a avantaja pe unii din moștenitori. Dacă este atinsă rezerva unui comoștenitor, acesta are acțiunea în reducție.

No. 235, Admis apelul făcut de Tudora Nae Bică.

Tribunalul,

Având în vedere că față de susținerile părților, urmează să examinăm chestiunile discutate ;

Considerând că împărțeala de ascendent, făcută prin acte între vii sau testament, este dominată de principiile dela partaj și numai forma acestui partaj este aceea a unei donațiuni sau testament ; că deaceia beneficiarii acestui partaj nu sunt donatari sau legatari, ci sunt moștenitori ;

Considerând că acest partaj este valabil, chiar când nu ar cuprinde pe toți moștenitorii, când cei omiși renunță la succesiune ; că prin renunțare ei se consideră că nu au fost moștenitori ; că în situația aceasta partajul cuprinzând pe toți moștenitorii, fiindcă cei omiși sunt considerați că nu sunt moștenitori, el este un partaj valabil ;

Considerând că partajul sub forma testamentară nu își pierde valabilitatea, prin faptul că autorul a înstrăinat din bunurile cuprinse în el ; că distincțiuni se impun, în cazul înstrăinărilor ; că astfel, dacă autorul vinde bunuri din lotul format unui moștenitor, însă în lot mai rămân și alte bunuri, partajul rămâne valabil, fiindcă el cuprinde pe toți comoștenitorii, iar în cazul când moștenitorul, din lotul căruia s'a făcut vânzarea, are mai puține bunuri decât este partea rezervei sale, acest moștenitor are acțiunea în reducere ; că deasemenea partajul testamentar este valabil, când autorul donează aceluiaș moștenitor, din bunurile cuprinse în lotul său ; că autorul prin acest act a căutat să-i dea în folosință cu un moment mai de vreme moștenitorului bunul, care fără donație ar fi fost luat de moștenitor la moartea autorului ;

Că numai când toate bunurile din lotul comoștenitorului ar fi transmise oneros, sau în cazul transmisiunii cu titlu gratuit, când transmisiunea ar avea loc către o altă persoană, acest partaj nu își mai păstrează valabilitatea, fiindcă prin această înstrăinare, comoștenitorul este îndepărtat dela partaj ;

Considerând că inegalitatea loturilor în partajul de ascendent nu face partajul nevalabil, fiindcă prin ea se învederează că ascendentul a căutat să avantajeze pe un comoștenitor ; că situația aceasta este permisă, după cum îi este permis părintelui să avantajeze pe un comoștenitor, prin donațiuni cu dispensă de raport sau printr'un legat, când nu are loc un partaj de ascendent ; că în partajul de ascendent, chiar când ar îmbrăca forma de donațiune, dispensa de raport nu mai trebuie arătată, fiindcă prin însăși faptul că ascendentul face partajul în părți inegale, se învederează voința acestuia, ca un comoștenitor să aibă mai mult decât altul ;

Considerând că numai când comoștenitorul este atins în rezerva sa, acesta poate cere reducerea lotului unui alt comoștenitor, sau reducerea donațiunilor sau legatelor făcute către alte persoane, după principiile din această materie ;

Că stabilindu-se acestea, urmează ca apelul introdus

de Tudora Bica să fie admis, iar partajul să se facă conform partajului testamentar, făcut de autorul părților.

Semnați : *Hariton Udrea, Florin Foișoreanu.*

## Recenzie

### Cercetări privitoare la înființarea Curții de Casație în România

Sub acest titlu, Academia Română publică în *Memoriile Secțiunii Istorice* comunicarea făcută înaintea savantei adunări, în ziua de 8 Martie 1933, de eminentul său membru d-l **Andrei Rădulescu**, consilier la Inalta Curte de Casație.

Ca distins jurist și istoric, d-l **Andrei Rădulescu** aduce în această interesantă comunicare, cu cea mai desăvârșită competență, o prețioasă contribuție pentru cunoașterea trecutului supremei noastre instanțe judecătorești.

Pornind de la Convenția din Paris de la 7/19 August 1858, care deși nu a admis unirea complectă și definitivă a celor două Principate, a admis totuși o colaborare între aceste două state, cu anumite organe comune, dintre care Curtea de Casație reprezintă elementul cel mai puternic de unire, d-l **Andrei Rădulescu** ne înfățișează rolul pe care Inalta Instanță îl avea de îndeplinit după această Convenție, apoi lucrările cari au avut loc după alegerea lui **Cuza**, pentru ca pe baza principiilor înscrise în Convenție să se alcătuiască o lege pentru înființarea Curții de Casație, cum și discuțiile cari au avut loc în sânul Comisiunii ad-hoc, în Adunarea de la București și apoi în Camera Moldovenească de la Iași, unde lucrarea s'a terminat la 6 Iulie 1860.

D-l **Andrei Rădulescu** ne arată apoi cum în urma gestului hotărâtor pentru realizare al Adunării din București care votează proiectul cu modificările aduse în Moldova, legea este sancționată și promulgată prin decretul domnesc No. 1 de la 12 Ianuarie 1861 dat din Iași și publicat în Monitorul Oficial al Moldovei din 29 Ianuarie și în al al Țării Românești din 24 Ianuarie 1861.

Aceasta este legea care cu mici modificări a rămas în vigoare până la 1905.

Este imposibil ca într'o scurtă dare de seamă să apară toată frumusețea istorică a comunicării d-lui **Andrei Rădulescu**.

Datorită însă publicării ei în broșură, ori ce jurist dornic de a cunoaște trecutul nostru judecătorec, va putea găsi câteva pagini de mare interes istoric și juridic.

S. R.